

Існують також результати дослідження звукосприйняття. Наприклад, при тестуванні музичних здібностей студенти-афроамериканці продемонстрували більш високі показники при впізнанні гучності і тривалості звучання мелодій і при ідентифікації ритму. А у студентів-європейців результати були кращими при впізнанні тембру і тональності.

Що стосується зорового сприйняття, то помітною віхою у вивченні зорових ілюзій стала робота М.Сегалла, Д.Кемпбелла і М.Херсковіца «Вплив культури на зорове сприйняття» (1966), у якій було висунуто дві основні гіпотези. Перша – *гіпотеза «світу теслярів»*, згідно з якою люди, що виростили у західному світі, оточені безліччю прямокутних за формою предметів (меблі, будівлі тощо), більшою мірою піддаються ілюзії Мюллера-Лайера, ніж люди з традиційних культур, навколо яких більше предметів, над якими не трудилася людина («тесля»), а отже, більш звичні до округлих і неправильних геометричних форм. Друга – *гіпотеза «перспективною живопису»*, згідно з якою горизонтально-вертикальна ілюзія слабкіше виявляється у людей, яким рідко доводиться бачити горизонт або дивитися вдалину, наприклад у жителів джунглів, і сильніше у людей, які живуть в середовищі, де звичні безкраї простори.

Р.Поллак і С.Сільвар виявили кореляцію між пігментацією сітківки і спроможністю виявляти контури: чим темніше пігментація, тим слабкіше дана здібність. Наприклад, у людей з темним кольором шкіри пігментація сильніше, вони меншою мірою здатні виявляти контури і тому менше піддаються ілюзії Мюллера-Лайера.

А.Вежбицька, провівши глибокий аналіз позначень кольору в різних мовах, дійшла висновку, що колірні концепти пов'язані з певними універсальними елементами людського досвіду, які можна визначити як день (білий), ніч (чорний), сонце (жовтий), вогонь (червоний), рослинність (зелений), небо (синій) і земля (коричневий) .

Отже, на підставі аналізу специфіки порівняльно-культурного підходу до побудови загально-психологічного знання, можна побачити, що різні раси мають різні психологічні особливості, що забезпечують їхнє унікальне відображення реальності.

Література

1. Лебон Г. *Психология народов и масс* / Г.Лебон. – СПб.: Макет, 1995. – 316 с.
2. Майерс Д. *Социальная психология* / Д.Майерс. – СПб., 1999. – 688 с.
3. Стефаненко Т.Г. *Этнопсихология: Учебник для вузов* / Т.Г.Стефаненко. – 4-е изд., испр. и доп. – М.: Аспект Пресс, 2009. – 368 с.
4. Шпет Г.Г. *Введение в этническую психологию* / Г.Г.Шпет. – СПб.: Изд-во Алетейя, 1996. – 156 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ

Кириченко Р.В.

*Україна, м. Київ, Київський національний
університет технологій та дизайну*

В статтє рассмотрены психологические особенности развития творческого потенциала студентов. Проанализированы факторы, способствующие развитию творческой одаренности в процессе обучения.

Розвиток творчого потенціалу особистості є одним із найактуальніших завдань сучасного суспільства, яке перебуває на етапі глобальних перетворень в системі освіти України, інтеграції у світовий освітній простір. Саме на студентську молодь і покладаються надії щодо прогресивних змін у суспільстві, які просто неможливі без повноцінного розвитку творчої обдарованості особистості.

З кожним роком студенти виявляють більше зацікавлення до активного, дослідницького оволодіння знаннями, наукою. Але поки ми не можемо стверджувати, що допитливий, дослідницький, творчий підхід до оволодіння наукою характерний для всієї чи хоча б для значної частини студентства. Багато студентів університетів прагнуть опанувати свою професію, але не вміють мислити самостійно, творчо. Отже, питання розвитку творчого потенціалу студентів сьогодні є актуальним.

Проблема творчості взагалі і творчої активності зокрема привертала до себе увагу великої кількості дослідників. Вона вивчалася у загально філософському аспекті, психологічному, педагогічному, соціально-психологічному, соціологічному, медичному, антропологічному та багатьох інших. І в кожному з цих аспектів розкривалися ті чи інші сторони цього соціального і психічного феномену, оскільки він являє собою багатогранне, багатостороннє явище.

Вагомим внеском у дослідження даної проблематики стали наукові праці таких провідних дослідників у цій галузі, як В.І. Барко, В.О. Моляко, О.І. Бедлінський, Є.Л. Гергель, Н.І. Булка, Дж. Гілфорд, В.М. Дружинін, О.І. Кульчицька, Н.С. Лейтес, О.М. Матюшкін, Р.О. Семенова, Б.М. Теплов, Е. Торренс та ін.

Серед сучасних психологів, які займаються проблемами розвитку творчої особистості, слід насамперед назвати В. Моляко, який запропонував власну концепцію формування творчої особистості та реалізації її творчого потенціалу. Вчений визначає творчий потенціал як інтегративну властивість особистості, що характеризує міру можливостей здійснювати творчу діяльність, готовність та здатність до творчої самореалізації та саморозвитку. Творчий потенціал стає не уявною, а реальною, прогнозованою цінністю лише тоді, коли реалізовується у винаходах, конструкціях, книгах, картинах, фільмах та ін. Вчений представляє загальну структуру творчого потенціалу, яка визначається такими складовими: задатки, нахили, які проявляються у наданні переваг чомусь; інтереси, їх спрямованість і частота; допитливість, потяг до створення чогось нового; швидкість у

засвоєнні нової інформації; прояви загального інтелекту; наполегливість, цілеспрямованість, працелюбність; порівняно швидке та якісне оволодіння вміннями, навичками, майстерністю виконання певних дій; здібності до реалізації власних стратегій і тактик різних проблем, завдань, пошуку виходу зі складних нестандартних, екстремальних ситуацій [4].

Як сукупність творчих здібностей визначає творчий потенціал В. Лихвар, необхідних для творчої діяльності, і зазначає, що рушійною силою і ядром творчого потенціалу є внутрішні фактори особистості. Саме вони є важливими чинниками саморозвитку людини, самореалізації, самодіяльності, вільних дій і вчинків. Серед низки факторів, які впливають на становлення та реалізацію творчого потенціалу особистості - задатки (як вроджена якість), соціальне середовище (зовнішні умови впливу) і особистісна активність (життєва позиція особистості) – саме останній фактор визначає особистість як унікальну цілісну систему, яка володіє потенціалом безперервного саморозвитку та самореалізації. Тобто, актуальний стан творчого потенціалу залежить від внутрішніх зусиль людини заради культивування у собі творчої потенції [5].

До основних показників креативного розвитку особистості вчений Ільїн Е.П. [2] відносить продукти творчості, під якими розуміє технічні винаходи, нові стилі в мистецтві, нові ідеї у науці. У своєму дослідженні особливостей розвитку та психології креативних особистостей вчений виділяє ряд критеріїв до продуктів творчості, що можуть вказувати на креативність особистості:

- 1) нестандартність – комбінація елементів, які не комбінувались раніше;
- 2) осмисленість, чим вище результат відповідає заданим вимогам, тим більше він може вважатися креативним;
- 3) креативний продукт має бути сензитивним до проблем існуючих знань;
- 4) креативний продукт має перетинати міждисциплінарні кордони, адже вони важкі до категоризації;
- 5) складність та початкова не завершеність формулювання, такий продукт має представляти синтез різноманітних галузей знання.

У дослідженнях таких вчених психологів як Кавецький І.Т., Рижковська Т.Л., Коверзнева І.А., Ігнатівич В.Г., Лобан Н.А., Старовойтова С.В. [3], структура технології розвитку творчого потенціалу особистості включає наступні компоненти:

- 1) попередня діагностика рівня творчого розвитку;
- 2) мотивація;
- 3) організація творчої діяльності; повинні бути створені умови, що сприяють розвитку потенціалу особистості, її реалізації;
- 4) контроль якості виконання творчої діяльності; процесу контролю повинно бути присвячено значну увагу;
- 5) виявлення відповідності отриманих результатів запланованим; об'єктивний та рефлексивний аналіз ефективності проведеної роботи.

Отже, творчий потенціал особистості – це складна система психогенетичних та психологічних якостей, інтегральна цілісність природних і соціальних сил людини, сукупність здібностей, можливостей та властивостей до здійснення творчої діяльності, продукування творчих стратегій і тактик у даному процесі, які дозволяють знаходити унікальне, принципово нове рішення проблем, а також забезпечення суб'єктивної потреби особистості у творчій самореалізації і саморозвитку.

Студентський вік – сенситивний до набування зрілості, сходження до вершин творчості, з яких починається соціальна (об'єктивна) творчість. У роки студентства не можна не працювати старанно й творчо, бо саме в цей період є всі сприятливі умови для розвитку своїх потенційних можливостей.

Звичайно, творчість студентів під час навчання виявляється у завданнях творчого характеру: курсова і дипломна робота, участь у наукових гуртках тощо. І сам процес розвитку людини вчені (О. В. Запорожець, В. В. Давидов та ін.) вважають творчим процесом. Людина (дитина, учень, студент) завжди щось відкриває для себе нове, щось додає нового до свого досвіду.

В процесі професійної підготовки студент повинен навчитися розробляти для себе найважливіші евристичні прийоми. Це багато важить для його розумового розвитку. Таким чином студент народжує для себе суб'єктивну новизну, створює свій власний внутрішній суб'єктивний світ. Відбувається прирощування нового до свого розуму, чутливість до пізнавальних проблем, розвивається креативність (основа творчості).

Для розвитку креативності (дивергентного мислення) у студентів ми можемо дати такі рекомендації:

1. Потрібно сприймати наукову інформацію не для механічного запам'ятовування, а для логічного опрацювання, для встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Важливо дотримуватися принципів наукової організації навчання, принципів наукової організації розумової праці.

2. Треба виявляти самостійність, критичність, уміння сприймати нові ідеї та відмовлятися від своїх помилкових думок. Багато важить набування пізнавальної компетентності, яка виявляється в таких уміннях: працювати з текстом, який має недостатню або суперечливу інформацію (шукати необхідну інформацію); демонструвати вміння інтерпретувати суперечливий і неоднозначний матеріал; оцінювати суперечливу інформацію і формулювати гіпотези її вирішення; у природничонаукових знаннях робити пояснення, оцінювати альтернативні погляди, формувати своє ставлення до них [6].

Розвинуте творче мислення, зовні виявляється у студента, який: викладає вивчений матеріал (усно і письмово), опираючись не тільки на чужих, але і на власних судженнях, умовиводах, доказах, висновках; критично ставиться до чужих думок, домагається переконливого аргументування висловлених ким-небудь положень, а також критично аналізує власні думки; уміло, оригінально відповідає на запитання викладача, сформульовані в нових варіантах; успішно вирішує поставлені викладачем навчальні завдання проблемно-пошукового характеру; має схильність до дослідницької роботи [1].

На нашу думку, у процесі навчання майбутніх фахівців доцільно застосовувати методи евристичного навчання, запропоновані А.В. Хуторським, до яких належать когнітивні, креативні, оргдіяльнісні. До когнітивних методів відносяться порівняння, аналогії, синтез, класифікації та ін. Оргдіяльнісні методи навчання передбачають оволодіння навчальним цілеспрямованим плануванням, організацію контролю і оцінки роботи студентів. До традиційних методів креативного типу евристичного навчання належать: «мозковий штурм», метод емпатії, методи сенектики, морфологічного ящика. Мета цих методів – забезпечити логічну опору для створення студентами освітньої продукції. До найефективніших евристичних методів можна віднести: метод евристичних питань, порівняння, евристичних спостережень, евристичного дослідження, конструювання понять, метод гіпотез, метод помилок, метод прогнозування, метод «якби...», метод вигадкування, гіперболізації, аглютинації та інші [7].

У свою чергу, для успішного розвитку творчого потенціалу необхідні такі якості, як: творча активність; оригінальність; схильність до внесення новизни; комбінування ідей; перевтіленню мобілізації сил та минулого досвіду; наявність розвинутої уваги; емоційна чуйність.

Найважливіші риси особистості студентів, які сприяють формуванню в них компонентів творчої діяльності такі: позитивна «Я-концепція», впевненість у своїх можливостях; схильність до ризику; розвиток уяви, прихильність до фантазування; самодисципліна; відповідальність. Заважають формуванню компонентів творчості 1) слабка мотивація навчально-професійної діяльності; 2) негативна «Я-концепція»; 3) конформізм; 4) відсутність самодисципліни. Ці якості можуть бути також причиною неуспішності студентів.

Також основними визначальними факторами розвитку креативного потенціалу особистості є: свобода, активність суб'єкта творчості, розвинута емоційна сфера особистості.

Отже, проблема розвитку творчого потенціалу студентів залишається актуальною та вимагає подальшого її вивчення у процесі підготовки майбутніх фахівців. Вважаємо, що творчо обдарована особистість сприятиме формуванню нового типу суспільної організації, основними засадами якого є: високий рівень відкритості та пластичності, чутливості до нових проблем, пріоритету інтелектуального розвитку, новаторства та прогресу.

Список використаної літератури:

1. Булка Н.І. Креативність і соціальна компетентність // *Практична психологія та соціальна робота*. – 2001. – № 10. – С. 46–49.
2. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности./ Е.П. Ильин. – Питер: Издательский дом "Питер", 2013 – С.444.
3. Кавецкий И.Т. Основы психологии и педагогики / И.Т.Кавецкий, Т.Л.Рыжковская, И.А.Коверзнева, В.Г.Игнатович, Н.А.Лобан, С.В.Старовойтова.- Минск: Изд-во МИУ,2010.-301с.
4. Моляко В.О. Психологічна теорія творчості / В. О. Моляко // *Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. члена кореспондента АПН України Н. В. Чепелевої*. – К. : Нора – Принт, 2002. – Випуск 22. – 350 с.
5. Овсянецька Л. Творчий потенціал людини: соціально-психологічна парадигма // *Соціальна психологія*. – 2004. – № 2. – С. 140-145
6. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрів і аспірантів./ Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. - К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. – 320 с.
7. Хуторской А.В. Развитие одарённости школьников: методика продуктивного обучения: пособие для учителя. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 320 с.; с. 129.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ВИПРАВЛЕННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ДО ЗАСУДЖЕНИХ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ

Климків Р.І.

Україна, м. Львів,

Львівський національний університет ім. Івана Франка

Анотація. У статті розглянуто поняття соціалізації, мети покарання, виправлення та ресоціалізації осіб, які відбувають покарання з випробуванням. Висвітлено ставлення автора до можливості та доцільності виправлення та ресоціалізації засуджених осіб, які відбувають покарання з випробуванням.

Ключові слова: Соціалізація, виправлення, ресоціалізація, відбування покарання з випробуванням.

Abstract. This article deals with the notion of socialization, the goal of punishment, correction and re-socialization of individuals serving sentence on probation. The author's approach to the possibility and feasibility of correction and re-socialization of individuals serving sentence on probation is revealed herein.

Key words: socialization, correction, re-socialization, serving sentence on probation.

В Україні на даний час є актуальними проблеми спотворення соціальних та правових норм, відчуття безкарності для певної групи осіб, обмеження можливості достатніх легальних заробітків, прогресування масштабів соціального сирітства та збільшення кількості осіб, які ведуть антисуспільний спосіб життя. А відтак, кількість засуджених, відповідно до даних Державної пенітенціарної служби України (ДПтСУ) зростає. За часи незалежності України за вчинення злочинів було засуджено більше 2,5 млн. осіб [13]. Збільшується і кількість засуджених осіб, що відбувають покарання із випробуванням. Важливим, на нашу думку з'ясувати, чи поняття ресоціалізації є доцільним для осіб, які відбувають покарання з випробуванням.